

Nr 97.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1929 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade villkor för lån till skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall.

(3:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 25 februari 1929 dagtecknad proposition, nr 140, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva sådan ändring i de föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina åren 1925 och 1926 beviljade lån av statsmedel, som i sagda statsrådsprotokoll förordats.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina stiftades år 1873. Enligt de av föreningen år 1874 antagna stadgarna, vilka senast år 1927 undergått ändringar, har föreningen till ändamål att på framtällning av barnavårdsnämnd eller styrelse för annat skyddshem i enlighet med lagen om samhällets barnavård för vård och uppfostran mottaga *dels* vanartade gossar under femton år, vilka på grund av vanartens beskaffenhet anses böra intagas icke i vanligt, av landsting eller stad, som icke deltaga i landsting, drivet skyddshem eller skyddshemsavdelning utan i dylik, av staten eller annan upprättad anstalt, som avses i 43 § 2 mom. i nämnda lag, *dels* sådana vanartade gossar, som på grund av kroppslig sjukdom eller psykisk undermålighet anses böra intagas i sådant för vanartade av detta slag avsett skyddshem eller skyddshemsavdelning, varom förmäles i 43 § 3 mom. samma lag, *dels ock* vanartade gossar över femton år, vilka anses böra intagas i skyddshem eller skyddshemsavdelning, som i förstnämnda lagrum avses. Föreningens skyddshem skall förvaltas i enlighet med särskilt av Konungen fastställt reglemente. Därjämte har föreningen till syftemål att under vissa angivna förutsättningar bispringa frigivna fångar (§ 1). Föreningens angelägenheter ombesörjas av en styrelse, bestående av fem personer, av vilka Konungen utser tre samt föreningen bland sina ledamöter väljer två. Dessa senare väljas för en tid av fyra år. Föreningen utser därjämte för lika lång tid suppleanter (§ 3).

Föreningens och anstaltens ändamål, tidigare beviljade statsunderstödd m. m.

Såsom främsta uppgift för sin verksamhet satte föreningen redan från början uppfostrandet av vanartad ungdom i en härför lämplig anstalt. Sedan för detta ändamål egendomen Hall i närheten av Södertälje inköpts, öppnades därstädes föreningens anstalt åkerbrukskolonien Hall år 1876.

Den 24 oktober 1879 fastställde Kungl. Maj:t första gången reglemente för denna anstalt. Nu gällande reglemente är av Kungl. Maj:t utfärdat den 29 juni 1926.

Enligt detta reglemente har kolonien till ändamål att på framställning av barnavårdsnämnd eller styrelse för annat skyddshem i enlighet med lagen om samhällets barnavård för vård och uppfostran mottaga sådana vanartade gossar, varom, enligt vad nyss angivits, förmåles i föreningens stadgar (§ 1). Ledningen av skyddshemmets angelägenheter utövas av föreningens styrelse (§ 2).

Tidigare har av staten lämnats understöd till åkerbrukskolonien Hall på flera olika sätt.

Anslag å riksstaten beviljades redan år 1884. För sagda år samt för vart och ett av de följande åren till och med år 1891 anvisade riksdagen ett belopp av 15,000 kronor.

Från och med år 1903 fick ifrågavarande anstalt en bestämdare ställning och inordnades bland de inrättningar, som under namn av skyddshem avsågos i den av 1902 års riksdag antagna, av Kungl. Maj:t den 13 juni 1902 (nr 67) utfärdade lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn, vilken trädde i kraft den 1 januari 1903 och gällde till den 1 januari 1926, då lagen om samhällets barnavård trädde i tillämpning.

1902 års riksdag medgav, att till styrelse för skyddshem till bestridande av kostnaderna för varje på grund av lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn i skyddshemmet intaget barns vård finge utgå ett årligt statsbidrag av 100 kronor för den tid, skyddslingen vårdades i skyddshemmet.

I överensstämmelse med riksdagens nyssnämnda beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 13 juni 1902 kungörelse angående statsbidrag till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn (nr 67 s. 20).

Vid 1917 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till tackande av under år 1916 uppkommen brist i räkenskaperna för åkerbrukskolonien Hall på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 15,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 låta förskottsvis av tillgängliga medel utanordna sagda belopp.

Riksdagen beviljade anslaget. Vid anmälan av sitt beslut härom (skrivelse nr 8, punkt 210) framhöll riksdagen, att riksdagen icke kunnat undgå att hysa betänkligheter mot att giva ifrågavarande anstalt ett så avsevärt statsunderstöd, detta på grund av den befarade följden, att ett bifall kunde föranleda liknande anspråk från andra skyddshem. Åkerbrukskolonien Halls särställning såsom en anstalt för grövre vanartade, som icke kunde hänvisas till övriga skyddshem, hade dock föranlett riksdagen att ej låta nämnda betänkligheter vara avgörande. Riksdagen hade därför beviljat det begärda

anslaget men ville framhålla, att den hjälp, som därigenom bereddes anstalten, måste betraktas såsom en tillfällig nödhjälp, vilken ej för framtiden finge verka prejudicerande.

Till täckande av under år 1919 uppkommen brist i räkenskaperna för åkerbrukskolonien anvisade emellertid 1921 års riksdag i enlighet med där om av Kungl. Maj:t framlagt förslag på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 31,500 kronor.

Dessförinnan — i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 mars 1920 — hade föreningen erbjudit staten att övertaga åkerbrukskolonien och egendomen Hall. Frågan härom uppsköts dock tills vidare. Visserligen föreslog fattigvårdslagstiftningskommittén i sitt den 19 april 1921 avgivna betänkande angående den offentliga barnavården, att staten själv skulle anordna eller åtminstone helt ansvara för driftkostnaderna vid anstalter för de grupper av vanartade, som enligt lagförslaget borde uppfostras avskilda från andra vanartade i särskilda skyddshem, och kommittén ifrågasatte i samband härmed statsförvärv av åkerbrukskolonien Hall enligt av föreningen gjort erbjudande. I propositionen nr 150 till 1924 års riksdag framlades emellertid en i viss mån ny plan till lösning av nyssnämnda spörsmål, i det att anordnandet av nya statsanstalter ansågs böra undvikas och i stället hela den uppfostringsverksamhet, varom här vore fråga, anförtros åt ett antal föreningar och stiftelser i av dem redan tillhöriga eller för ändamålet anordnade anstalter. Denna plan, som vann riksdagens godkännande, har sedermera fullföljts genom slutande av överenskommelser mellan staten samt dylika föreningar och stiftelser i nämnda syfte.

Förslaget till överenskommelse med ifrågavarande förening avsåg omhändertagande av manliga vanartade till ett antal av omkring 235, eventuellt 260. Sedan förslaget i huvudsak vunnit godkännande av 1925 års riksdag, blev den definitiva överenskommelsen sluten den 12 juni 1925.

Denna överenskommelse är av följande lydelse.

1. Föreningen åtager sig att från ingången av år 1926 å sitt skyddshem åkerbrukskolonien Hall för skyddsuppfostran mottaga

a) till det antal, som koloniens nuvarande byggnader medgiva, dels vanartade gossar under 15 år, vilka på grund av vanartens beskaffenhet anses böra intagas i skyddshem eller skyddshemsavdelning, som avses i 43 § 2 mom. i lagen om samhällets barnavård, dels ock sådana vanartade, som på grund av kroppslig sjukdom eller psykisk undermålighet anses böra intagas i skyddshem eller skyddshemsavdelning, varom förmåles i 43 § 3 mom. i samma lag, samt

b) intill 50 vanartade över 15 år, vilka anses böra intagas i skyddshem eller skyddshemsavdelning, som avses i 43 § 2 mom. nämnda lag.

2. a) För elever av sistnämnda kategori uppför föreningen i enlighet med av Kungl. Maj:t godkänd plan nödiga byggnader å ett till jordbrukskolonien hörande jordområde vid Långängen, som avfattats å två av distriktslantmätaren O. A. Lindén år 1925 upprättade kartor och innehåller 3 hektar 54 ar 10 kvadratmeter.

b) För uppförande av nämnda byggnader beviljar Kungl. Maj:t föreningen ett lån av statsmedel å 200,000 kronor att uppbäras och åtnjutas under följande villkor, nämligen:

att av lånebeloppet den 31 juli 1925 utbetalas 125,000 kronor för uppförande av nybyggnader för 25 elever samt återstående beloppet 75,000 kronor, då antalet elever av ifrågavarande kategori stigit över 25 och Kungl. Maj:t på anmälan av föreningen förklarar hinder ej möta för uppförande av nybyggnader för ytterligare 25 elever.

att till säkerhet för lånet lämnas i föreningens fastigheter 1 mantal Hall nr 1, 1 mantal Hall nr 2, 1 mantal Hall nr 3, 1 mantal Håga nr 1 och 1 mantal Hågelby nr 1 i Östertälje socken meddelade inteckningar å tillhoppa 200,000 kronor, liggande närmast efter 200,000 kronor,

att föreningen vid lyftande av ovannämnda belopp av 125,000 kronor och 75,000 kronor avlämnar av föreningen utfärdade förbindelser å dessa belopp jämte sådana inteckningar, som förut angivits, till motsvarande belopp,

att ränta å lyftat lånebelopp efter en räntefot av fem procent skall erläggas första gången den 31 december 1925 och sedan halvårsvis varje år den 30 juni och 31 december, till dess lånet blivit till fullo guldet,

samt att lånet skall återgäldas i sammanhang därmed att förevarande avtal upphör att gälla utan att nytt avtal träffas mellan staten och föreningen rörande användningen av de i a) avsedda byggnaderna; dock att, om förevarande avtal upphör till följd av uppsägning från statens sida utan att nytt avtal rörande nämnda byggnaders användande träffas mellan staten och föreningen, dessa byggnader jämte det i a) omförmälda jordområdet skola övertagas av staten mot återställande av de för lånet utfärdade förbindelser jämte till säkerhet därför lämnade inteckningar, därvid den fastighet, som sålunda skall överlämnas till staten, icke må vara besvärad av någon in-teckning.

3. För de i mom. 2 avsedda nybyggnaderna erlägger staten årlig hyra, som, då nybyggnader för 25 elever tagits i bruk, uppgår till 8,750 kronor, och, sedan nybyggnader för ytterligare 25 elever tagits i bruk, till 14,000 kronor. Hyran erlägges halvårsvis i förskott, första gången den 31 december 1925.

4. Föreningen äger för varje i skyddshemmet intagen eller därifrån villkorligt utskrivnen elev uppbära den skyddshemsavgift och det statsbidrag, vartill skyddshem i allmänhet äro berättigade.

5. Sedan av de i mom. 2 avsedda nybyggnader sådana för 25 elever tagits i bruk, är föreningen berättigad till ersättning av statsmedel med 700 kronor för år räknat för varje ej belagd plats. Sedan nybyggnader för ytterligare 25 elever tagits i bruk, erhåller föreningen ersättning av statsmedel med 500 kronor för år räknat för en var av ifrågavarande 50 platser, som icke är belagd. Ersättning enligt detta moment utgår endast för de tider av året, då plats icke är belagd.

6. Denna överenskommelse gäller till den 1 januari 1936, då densamma upphör, i händelse uppsägning från någondera sidan skett minst ett år före nämnda dag. Sker ej sådan uppsägning, förblir överenskommelsen gällande i ytterligare 10 år och så vidare på enahanda villkor.

Av nämnda överenskommelse framgår, att i gengäld för de förpliktelser till omhändertagande av vissa kategorier vanartade, som föreningen gentemot staten åtagit sig, staten måst tillförsäkra föreningen särskilda förmåner, nämligen ett lån å 200,000 kronor till uppförande av anstaltsbyggnader för intill 50 vanartade elever över 15 år, årlig hyra uppgående till 8,750 kronor eller 14,000 kronor efter det nybyggnader för 25, respektive 50 dylika elever tagits i bruk, samt ersättning för obelagda platser inom dessa byggnader enligt närmare angivna grunder. Lånet skulle åtnjutas i två poster, den ena å

125,000 kronor omedelbart och återstående 75,000 kronor, då elevantalet stigit över 25 och i anledning därav nybyggnader för ytterligare 25 elever planerades. Nyssnämnda s. k. hyresbelopp voro beräknade efter 7 % å 125,000, respektive 200,000 kronor. Av länet har hittills endast den första posten å 125,000 kronor uppburits, och hyran utgår följaktligen med 8,750 kronor.

Föreningen äger därjämte på sätt i avtalet särskilt angivits att för varje å skyddshemmet intagen eller därifrån utskrivna elev uppbära den skyddshemsavgift och det statsbidrag, vartill skyddshem i allmänhet äro berättigade. Sistberörda belopp utgå jämlikt kungörelsen den 8 maj 1925 (nr 131). Enligt denna kungörelse äger styrelse för skyddshem att för skyddshemselev uppbära årligt statsbidrag, om eleven uppfostras inom skyddshemmet med 200 kronor, och om han uppfostras utom detsamma med 50 kronor eller det lägre belopp, vartill i någotdera fallet kostnaden uppgått (§ 2). Vidare äger styrelse för skyddshem att av vederbörande barnavårdsnämnd för skyddshemselev, uppfostrad inom hemmet, uppbära årlig skyddshemsavgift med 1,000 kronor och för skyddshemselev uppfostrad utom hemmet med 300 kronor eller det lägre belopp, vartill i någotdera fallet kostnaden uppgått efter avdrag av statsbidraget (§ 7).

Medan föreningen under hösten 1924 för sin del godkände det preliminära förslaget till nyss återgivna avtal, fann sig föreningen emellertid samtidigt nödgad att anhålla om statligt understöd för uppehållande av sin dittills bedrivna verksamhet.

I skrivelse den 25 oktober 1924 ingick nämligen föreningen till Kungl. Maj:t med framställning om utverkande hos riksdagen av ett extra statsbidrag å 50,000 kronor. Såsom motiv härför anförde föreningen huvudsakligen, att vissa under åren 1923—1924 utförda större förbättrings- och moderniseringsarbeten dragit en kostnad av 92,000 kronor, vartill kommit underhållsarbeten om 48,000 kronor, eller tillhoppa 140,000 kronor. På grund härav samt med hänsyn till betydande minskning av elevavgifterna genom nedgång i elevantalet hade för täckande av uppkomna brister ej blott föreningens fonderade kontanta medel måst helt tagas i anspråk utan föreningen även nödgats upptaga lån till belopp av omkring 160,000 kronor. Ehuru anstalten numera kunde anses vara i gott och tidsenligt skick, måste dock, om ej den ekonomiska ställningen upphjälptes, stora svårigheter möta för att anstalten skulle kunna, på ett tillfredsställande sätt fylla sin dittillsvarande och sin nya uppgift.

Genom beslut den 2 januari 1925 fann emellertid Kungl. Maj:t den gjorda framställningen icke föranleda någon vidare åtgärd.

I skrivelse den 31 augusti 1925 gjorde föreningen ånyo framställning om bistånd från statens sida. Föreningen hemställde därvid, att Kungl. Maj:t ville av riksdagen utverka dels ett anslag å 50,000 kronor till avbetalning å föreningens skulder, dels ett förslagsanslag å högst 50,000 kronor såsom bidrag till upprätthållande av verksamheten vid åkerbrukskolonien Hall under budgetåret 1926/1927. Därest sistnämnda yrkande icke skulle bifallas, anhöll

föreningen, att Kungl. Maj:t ville föreslå 1926 års riksdag att av föreningen inköpa dess lantegendom Hall med där anlagda åkerbrukskoloni jämte döda och levande inventarier för en kontant köpesumma av 500,000 kronor och på de villkor i övrigt, varom överenskommelse kunde träffas. Till stöd för sin framställning anförde föreningen huvudsakligen, att densamma för att hålla kolonien i gång och i det skick, som dess uppgift betingade, måst anlita sina under tidernas lopp genom testamenten och gåvor samlade penningfonder och dessutom upptaga lån å tillhoppa omkring 200,000 kronor mot in-teckning i koloniens fastigheter. Föreningen saknade möjligheter att utöver statsbidragen och elevavgifterna uppbringa de medel, som erfordrades för driften och underhållet. Vad elevavgifterna beträffade, komme dessa — som tidigare, förutom statsbidraget å 200 kronor, uppgått till 1,025 kronor — på grund av berörda kungörelse den 8 maj 1925 (nr 131) att nedsättas så att desamma tillika med statsbidraget utgjorde 1,200 kronor. Härtill komme, att det vore att befara, att elevantalet på grund av den nya barnavårdslagens bestämmelser nedginge, så att kolonien än mindre än för tillfället kunde fullt utnyttjas men dock måste hålla i det närmaste lika stor tjänstemannapersonal med samma avlöningar. Om statsmakterna funne sig böra lämna föreningen utan understöd, funne föreningen sig nödgad att gå i författning om anstaltens försäljning med undantag för den mindre del, som erfordrades för driften av den nya anstalt för äldre elever, vilken föreningen genom avtalet den 12 juni 1925 förbundet sig att uppehålla.

I anledning av föreningens sistberörda framställning tillkallade dåvarande chefen för socialdepartementet, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, tre sakkunniga med uppgift att biträda med verkställande av en undersökning angående föreningens ekonomiska ställning och lantegendomen Halls tillstånd, skötsel och värde.

De sakkunniga avgåvo den 9 december 1925 yttrande jämte förslag i ämnet.

I sitt yttrande föreslogo de sakkunniga på skäl, för vilka närmare redogjorts i proposition till 1926 års riksdag (nr 124), ett bispringande av föreningen från statens sida i form av dels statslån och dels årligt statsbidrag. Här må beträffande innehållet i de sakkunnigas yttrande blott nämnas, att enligt av dem verkställd utredning föreningens verkliga skuldsumma den 31 oktober 1925 borde anses hava utgjort 332,521 kronor 33 öre. Enligt av de sakkunniga verkställd beräkning kunde värdet av egendomen och åkerbrukskolonien Hall, inklusive för jordbruket nödvändiga hus och yttre inventarier samt skyddshemmets inventarier, uppskattas till 1,000,859 kronor 99 öre. Häri ingick egendomen med jordbrukets hus och inventarier med omkring 525,000 kronor. Enligt av de sakkunniga förslagsvis uppgjord stat, som intagits i nyssnämnda proposition, kunde anstaltens inkomster och utgifter väntas balansera vid ett beräknat genomsnittligt elevantal av 200.

Vad den erforderliga statshjälpen beträffar ansågo de sakkunniga, att det begärda statslånet icke kunde sättas till lägre belopp än 350,000 kronor. I fråga om säkerhet, räntefot m. m. tänkte sig de sakkunniga, att de grunder,

som fastställt beträffande det tidigare, i avtalet den 12 juni 1925 omförmälda statslånet å 200,000 kronor, i tillämpliga delar borde följas.

Av sistberörda avtal framgår, att till säkerhet för det däri omnämnda statslånet skulle lämnas inteckningar meddelade i föreningens fastigheter 1 mantal Hall nr 1, 1 mantal Hall nr 2, 1 mantal Hall nr 3, 1 mantal Håga nr 1 och 1 mantal Hägelby nr 1 i Östertälje socken å tillhoppa 200,000 kronor, liggande närmast efter 200,000 kronor, samt att ränta å lyftat lånebelopp skulle erläggas efter en räntefot av fem procent.

I yttrande över det av de sakkunniga avgivna förslaget anförde statskontoret, bland annat, att, då det föreslagna låneunderstödet i främsta rummet skulle användas till betalning av föreningens skulder, de inteckningar i föreningens fasta egendom, som lämnats såsom säkerhet för vissa av dessa skulder, borde till statsverket överlämnas såsom säkerhet för det nya låneunderstödet. Därjämte borde, ansåg statskontoret, föreningen, som för det redan beviljade låneunderstödet till statskontoret avlämnat inteckningar i fastigheterna å tillhoppa 125,000 kronor, tillförbindas att till säkerhet för dels det nya låneunderstödet, dels ock det belopp av 125,000 kronor av det redan beviljade understödet, som skulle användas för ett första utbyggande av anstalten enligt avtalet den 12 juni 1925, avlämna ytterligare inteckningar i fastigheterna till belopp, som erfordrades för att hela inteckningssäkerheten skulle uppgå till (125,000 + 350,000) 475,000 kronor, allt med bästa förmånsrätt.

Vad därefter *det årliga bidraget* beträffar, skulle detsamma, enligt de sakkunnigas förslag, lämnas dels såsom ytterligare hyresbidrag och dels såsom avlöningsbidrag. Hyresbidraget skulle utgå för de lokaler inom de nuvarande anstaltsbyggnaderna vid åkerbrukskolonien Hall, som avsåges för de i mom. 1 a) av förberörda överenskommelse den 12 juni 1925 omförmälda eleverna, d. v. s. vissa vanartade under 15 år samt vissa med kroppslig sjukdom eller psykisk undermålighet behäftade vanartade. Lönebidraget skulle användas till avlöningar till sådana befattningshavare vid anstalten, på vilka uppfostringsarbetet i huvudsak vilade. Det nya hyresbidraget föreslogs till 24,500 kronor — motsvarande 7 % å det föreslagna lånebeloppet 350,000 kronor — och avlöningsbidraget till högst 41,160 kronor, allt för år räknat. Vid beräkandet av storleken av det för anstalten nödvändiga årliga understödet utgingo de sakkunniga, som framgått av vad nyss nämndes, från att ett medeltal elever av 200 kunde påräknas.

I sitt förberörda yttrande påpekade statskontoret, att, därest så hög medelbeläggning som 200 platser under något år icke uppnåddes, anstaltens inkomster icke komme att uppgå till beräknade belopp, medan utgifterna givetvis icke kunde i motsvarande grad nedbringas. På grund därav syntes det icke vara uteslutet, att ytterligare bidrag för uppehållande av anstaltens verksamhet komme att erfordras.

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 12 februari 1926 (se propositionen nr 124 år 1926) anförde dåvarande chefen för socialdepartementet bland annat, att han funnit de av de sakkunniga för statslånet samt hyres-

och avlöningsbidragen föreslagna beloppen övertygande motiverade och väl avvägda, varför han förordade, att föreningen lämnades statligt understöd i sålunda angivna former och med i varje fall föreslagna belopp. I fråga om räntefot, säkerhet m. m. för lånet gav han jämväl de sakkunnigas förslag sin anslutning, dock med den jämkning som av statskontoret föreslagits i syfte att bereda inteckningssäkerhet med bästa rätt för såväl lånet å 350,000 kronor som det belopp å 125,000 kronor av det äldre lånet, vilket skulle användas för ett första utbyggande av anstalten enligt överenskommelsen den 12 juni 1925.

I anslutning härtill avlät Kungl. Maj:t proposition till 1926 års riksdag (nr 124).

Propositionen vann i huvudsak riksdagens godkännande (skrivelse nr 235 år 1926). Riksdagen anförde emellertid bland annat följande.

Ehuru riksdagen för närvarande ansett sig böra godkänna den av departementschefen föreslagna formen för det statliga ingripandet, hade riksdagen, som ävenledes funnit någon begränsning av det ifrågasatta lånebeloppet icke böra ske, därest en effektiv hjälp nu skulle lämnas föreningen, likväl icke kunnat undgå att finna starka skäl tala för att staten inköpte egendomen och helt övertog verksamheten vid densamma. Riksdagen ville erinra, att föreningen så sent som den 31 augusti 1925 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att staten måtte inköpa Hall med där anlagda åkerbrukskoloni jämte döda och levande inventarier för en kontant köpesumma av 500,000 kronor och på de villkor i övrigt, som kunde komma att träffas. Till de villkor, departementschefen föreslagit för lånets erhållande och mot vilka riksdagen icke haft något att erinra, syntes därför enligt riksdagens mening böra läggas det förbehåll, att staten skulle äga rätt att inköpa egendomen för den köpesumma, som i berörda skrivelse stipulerats. Givetvis borde därvid det ifrågasatta nya lånet av statsmedel gå i avräkning å köpeskillingen. Villkoren för det årliga statsbidragets åtnjutande hade icke givit riksdagen anledning till erinran.

Det må här tilläggas, att i statsutskottets utlåtande i frågan gjorts ett uttalande till förmån för mera omedelbart statsinköp av anstalten, vilket uttalande emellertid utslöts i riksdagsskrivelsen.

Genom brev den 29 juni 1926 beviljade härefter Kungl. Maj:t på de villkor, departementschefen föreslagit, med tillägg av det av riksdagen föreslagna förbehållet föreningen ett lån av statsmedel å 350,000 kronor. Villkoren äro av följande lydelse.

1. Vid lyftande av ifrågavarande lånebelopp å 350,000 kronor, vilket må äga rum efter ingången av budgetåret 1926/1927, skall föreningen avlämna *dels* av föreningen utfärdad förbindelse å detta belopp, *dels* och ej mindre till säkerhet för nämnda lånebelopp än även till ytterligare säkerhet för det belopp å 125,000 kronor, som föreningen uppburit av det i ovannämnda överenskommelse den 12 juni 1925 omförmålda statslån å 200,000 kronor, i föreningens fastigheter 1 mantal Hall nr 1, 1 mantal Hall nr 2, 1 mantal Hall nr 3, 1 mantal Håga nr 1 och 1 mantal Hågelby nr 1 i Östertälje socken meddelade inteckningar å tillhoppa 350,000 kronor, gällande med bästa förmånsrätt, fränsett *dels* Kungl. Maj:t och kronan, såsom ägare av Älvkarleby vattenfall och därinvid belägna fastigheter, till säkerhet för kraftledningsservitut enligt kontrakt den 12 april 1921 mellan vattenfallsstyrelsen

och föreningen beviljad inteckning, dels ock till säkerhet för ovanberörda lånebelopp å 125,000 kronor redan avlämnade inteckningar å sistnämnda belopp.

2. Räkta å lyftat lånebelopp skall efter en räntefot av fem procent erläggas första gången den 31 december 1926 och sedan halvårsvis varje år den 30 juni och den 31 december, till dess lånet blivit till fullo guld.

3. Staten — som enligt mom. 2 b) i förenämnda överenskommelse den 12 juni 1925 skall, därest överenskommelsen upphör till följd av uppsägning från statens sida utan att nytt avtal träffas rörande användningen av de i mom. 2 a) i överenskommelsen avsedda byggnader, övertaga dessa byggnader jämte det för byggnadernas uppförande avsedda, under samma mom. 2 a) närmare omförmälda, till jordbrukskolonien hörande jordområde om 3 hektar 54 ar 10 kvadratmeter mot återställande av den för det föreningen för uppförande av ifrågavarande byggnader beviljade statslånet å 200,000 kronor utfärdade förbindelsen jämte till säkerhet därför lämnade inteckningar — skall äga att för en köpesumma av 500,000 kronor och på de villkor i övrigt, som må kunna träffas, inköpa här ovan omförmälda fem fastigheter, med undantag av nyssberörda jordområde om 3 hektar 54 ar 10 kvadratmeter med därå uppförda byggnader — vilka fastigheter, var och en om ett mantal, tillhopa utgöra egendomen Hall — med å egendomen anlagd åkerbrukskoloni jämte döda och levande inventarier, varvid statslånet å 350,000 kronor må gå i avräkning å köpeskillingen; skolande följaktligen vad i denna punkt föreskrivits icke verka rubbning i omförmälda bestämmelser angående statens övertagande av viss del av egendomen i överenskommelsen den 12 juni 1925.

Samtidigt medgav Kungl. Maj:t enligt riksdagens beslut, att hyra finge utgå med 24,500 kronor årligen samt bidrag till avlöningar med sammanlagt 41,100 kronor.

I skrivelse den 9 februari 1929 har nu ifrågavarande förening gjort framställning i syfte att bereda föreningen ytterligare medel till understödande av dess verksamhet vid åkerbrukskolonien Hall. *Förevarande framställning.*

I skrivelsen meddelar föreningen till en början, att säkerhet för de bekomna lånebeloppen om tillhopa 475,000 kronor med 5 procent årlig ränta lämnats till statsverket i form av inteckningar i lantegendomen Hall med underlydande gårdar till enahanda belopp, gällande med bästa förmånsrätt.

Vidare framhåller föreningen, att lantegendomen vore bevillningstaxerad till 305,000 kronor, vartill komme för såg och kvarn ett värde av 4,000 kronor, tillsammans 309,000 kronor, en summa, som med 166,000 kronor understege sagda inteckningars belopp. Värdet av den å egendomen uppförda uppfostringsanstaltens byggnader, Hågakolonins nybyggnad inräknad, uppginge emellertid till en summa, som betydligt överstege skillnaden mellan taxeringsvärdet å lantegendomen och statsverkets intecknade fordran. Anstaltsbyggnaderna vore nämligen brandförsäkrade för 562,100 kronor, vilket för lantegendomen och anstalten tillsammans antagna innebure ett fastighetsvärde av 871,100 kronor.

Härefter har föreningen meddelat, att institutionen efter infriandet av äldre skulder råkat i ytterligare gäld. Till förklaring härav har föreningen anfört följande.

Efter det 1926 års riksdagsbeslut med den 1 juli samma år trätt i kraft, hade elevantalet, som vid inkomstberäkningarnas uppgörande av de sakkunniga upptagits till 200, i själva verket utgjort i medeltal för tiden

juli 1926—juni 1927	164
juli 1927—juni 1928	182
juli—december 1928.....	166

Elevavgifterna, som enligt beräkningen antagits skola för dessa två och ett halft år uppgå till sammanlagt..... kronor 600,000:—
hade emellertid i följd av elevantalets nedgång stannat vid » 515,252:—
utvisande ett underskott av..... kronor 84,748:—

Av räkenskaperna för samma tid, under vilken bland annat en äldre byggnad i lägenheten »Strandhem» omändrats till uppfostringshem för efterblivna minderåriga för en kostnad av 19,826 kronor, kunde inhämtas, att gälden den 31 december 1928 uppgått till 88,985 kronor. Denna gäld vore huvudsakligen en följd av underskottet i elevavgifter.

Härefter har föreningen anfört:

Elevantalet vid Hall hade under den gångna delen av nu löpande år varit nere i 148, och som någon väsentlig ökning i detta antal icke kunde med någon säkerhet påräknas — åtminstone icke av stadigvarande art — vore det för koloniens styrelse uppenbart, att kraftiga åtgärder måste vidtagas för att kunna för framtiden vinna jämvikt mellan utgifter och inkomster. Först och främst måste anstalten på ett eller annat sätt söka befrielse från den nu föreliggande svävande skuld, som — mestadels utgörande varuskuld, delvis mot växelaccept — i avsevärd grad fördrade och tyngde driften. Vidare måste ett om än anspråkslöst driftskapital för jordbruket göras tillgängligt, och samtidigt vore nödvändigt att söka genomföra en eller annan omorganisation inom förvaltningen i syfte att göra besparingar och möjligen öka inkomsterna.

Beträffande först denna omorganisation funne föreningen visserligen på grund av det minskade elevantalet en eller annan tjänsteindragning kunna äga rum. Men med avseende å behovet av ökad tillsyn och yrkesundervisning i fråga om såväl de äldre och mera svårartade som de efterblivna elever, vilka allt mera övervägde inom beläggningen vid Hall, torde icke stor besparing på denna väg kunna vinnas. Däremot vågade föreningen hysa förhoppning, att genom de äldre och arbetsdugligare elevernas metodiska yrkesutbildning efter deras olika lust och fallenhet ett bättre tillgodogörande av deras arbetskrafter skulle kunna ske. Så länge eleverna huvudsakligen tillhört barnaåldern och följaktligen skolstudierna kräft mycket av deras tid, hade endast ringa utbyte kunnat vinnas av deras arbete i koloniens praktiska sysslor. Mestadels hade dessa varit förbundna med jordbruket, vilket för utförande av vanligt mansdagsverke kräft ett flertal minderårigas förenade krafter.

I och med tillgången på äldre, fysiskt mera utbildade elever kunde nu en omläggning ske. Jordbruket behövde allenast ett ringare antal av dem, övervägande sådana, som vore hemmahörande å landsbygden och ämnade ägna sig åt lantmännens yrke. En förenkling bleve härigenom möjlig i egendomens skötsel. Denna kunde drivas såsom en självständig affär och borde såsom sådan kunna bära sig själv utan tillskott i avlöningar m. m. från uppfostringsanstalten. Lantegendomen och anstalten komme härefter icke i annat förhållande till varandra, än att den sistnämnda mot viss ersättning tillhandahölle elever såsom jordbruksarbetare och att lantegendomen kunde avsätta produkter till anstalten mot vanlig betalning.

En plan i denna riktning samt en därpå grundad inkomst och utgiftsstat hade av anstaltens tillförordnade föreståndare, direktören Pehrning vid Stockholms stads uppfostringsanstalt å Skrubba, uppgjorts med ledning av erfarenheterna från nämnda uppfostringsanstalt, där det för Hall ifragasatta systemet redan några år med framgång tillämpats. Efter omläggningen skulle enligt Pehrnings beräkning ett arligt överskott i anstaltens räkenskaper uppkomma, tillräckligt för amortering och förräntning av ett lån, varmed anstaltens nyssnämnda svävande skuld kunde avlyftas och tillika något förlagskapital för jordbruket vinnas.

Då föreningen vid gjord framställning till pensionsstyrelsen erfarit, att för beläning i dess kassor såsom säkerhet icke kunde godkännas in-teckning liggande till förmånsrätten efter de in-teckningar å 475,000 kronor, som av staten innehades, torde icke heller från annan allmän kassa eller från bank erhållas lån mot senare in-teckning.

Det statsändamål, för vilket anstalten arbetade, syntes berättiga staten att uppvärdera anstalten såsom säkerhetsobjekt efter andra grunder, än som från enbart ekonomisk synpunkt av penningplacering verk beaktades. Att en sådan uppfattning hystes av Kungl. Maj:t och riksdagen framginge redan därav, att staten såsom säkerhet mottagit in-teckning liggande högt ovanom lantegendomen Halls taxeringsvärde. Enär såsom tidigare anförts lantegen-domen och anstaltsbyggnaderna tillsammans borde anses äga ett värde av 871,100 kronor, vilket helt kunde i statens hand utnyttjas, förefölle det föreningen, som om för staten skulle finnas fullgod säkerhet för ytterligare lånehjälp till anstalten. Härvid förbisåge föreningen icke, att statsmakterna år 1925 utfäst sig att giva anstalten ett lån av 75,000 kronor utöver de redan av densamma bekomna, vilket lån finge lyftas i händelse ännu en logementsbyggnad vid Håga komme till utförande. Men i så fall tillkomme denna bygg-nad såsom ökning i säkerheten, i det att hela fastighetsvärdet torde bliva minst 946,100 kronor.

Anstaltens inkomst- och utgiftsstat för räkenskapsåret juli 1928—juni 1929 hade utgått från en på elevantalet nästföregående år baserad beräkning av 180 elever, givande i avgifter 216,000 kronor; och hade i följd därav upp-tagits en väntad behållning för året av 38,000 kronor. Vid sådant förhål-lande saknade föreningen under terminen för ingivande av anslagsaskanden till innevarande års riksdag anledning att till Kungl. Maj:t ingå med anhål-lan om understöd till anstaltens verksamhet. Först sedan den oväntade stora nedgången i elevantalet till omkring 150 efter årsskiftet inträtt, med-förande efter all sannolikhet en minskning i elevavgifter för löpande kalen-deråret av 36,000 kronor, hade föreningen funnit sig manad att till Kungl. Maj:t hänvända sig med hemställan om hjälp.

Då det torde vara uteslutet att nu, sedan Kungl. Maj:ts förslag till budget för nästa räkenskapsår kommit under riksdagens behandling, kunna utverka direkt anslag av statsmedel, hade föreningen i stället tänkt sig andra möj-ligheter.

För erhållande av de behövliga medlen för anstaltens drivande har för-eningen härefter framlagt tre alternativa förslag.

Det första av dessa förslag innebär, att anstalten skulle tillerkännas en andel i någon lotteridragning till behövt belopp av 100,000 kronor. An-stalten skulle sålunda bliva befriad från återbetalningsskyldighet.

Därest anstaltens uppgift befundes icke vara av sådan kulturbärande be-schaffenhet, att den berättigade till andel i lotterimedel, har föreningen i sitt

andra förslag hemställt, att staten skulle medgiva ett utbyte av inteckningar i egendomen Hall med underlydande fastigheter på det sätt, att med bästa rätt eller med förmånsrätt inom exempelvis hälften eller två tredjedelar av lantegendomens taxeringsvärde liggande inteckningar å tillhopa 100,000 kronor finge till anstalten återställas mot överlämnande till statsverket av inteckningsförbindelser med rätt efter övriga, som av staten innehades.

Läte sig icke heller detta göra, har föreningen såsom en tredje utväg föreslagit, att Kungl. Maj:t måtte utverka medgivande för riksgäldskontoret att ikläda statsverket garanti för ett lån till föreningen å det behöfliga beloppet, 100,000 kronor med ränta.

Över framställningen hava yttranden avgivits av fullmäktige i riksgäldskontoret och av statskontoret, socialstyrelsen, statens inspektör för fattigvård och barnavård samt skyddshemsinspektören.

Argvina
yttranden.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava anfört, bland annat, att därest det ej läte sig göra att genom lotterimedel tillföra föreningen erforderligt kapital — något, varom fullmäktige ej kunde uttala sig — syntes det fullmäktige knappast återstå annan lämplig utväg än att för föreningen utverka ett statsanslag utan återbetalningsskyldighet. Då man syntes böra utgå från att föreningen ej komme att bliva i stånd att förränta och amortera ytterligare lån, kunde fullmäktige nämligen ej förorda någon av de två utvägar för anskaffande åt föreningen av ett lån å 100,000 kronor, som föreningen ifrågasatt. Enär det syntes vara oundvikligt, att staten trädde emellan för att bispringa föreningen, ville fullmäktige sälunda — under förutsättning att lotterimedel ej kunde komma till användning — tillstyrka en framställning till riksdagen angående ett anslag till föreningen å 100,000 kronor att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

I sitt yttrande har statskontoret, med hänsyn till uttalande av 1926 års riksdag i sammanhang med beviljandet av det senaste lånet för åkerbrukskoloniens räkning (riksdagens skrivelse nr 235 år 1926), därav statskontoret bland annat funnit framgå, att staten knappast någonsin torde komma att utkräva sina fordringar hos företaget, ansett sig böra tillstyrka att, därest Kungl. Maj:t icke skulle finna skäl medgiva föreningen rätt till erforderlig andel i genom lotteri anskaffade medel, den gjorda framställningen bifölles på det sätt, att av för närvarande i statens hand befintliga inteckningar i fastigheten sådana med bästa rätt till ett belopp av 100,000 kronor finge utlämnas till föreningen i utbyte mot inteckningar till motsvarande belopp, i avseende å förmånsrätten belägna efter dem, som nu av staten innehades. Då emellertid föreningens nuvarande statslån beviljats av riksdagen mot säkerhet av botteninteckningar, ansågo statskontoret, att riksdagens medgivande till det ifrågasatta utbytet av inteckningar borde inhämtas.

Socialstyrelsen har i sitt yttrande anfört, att styrelsen ej ville motsätta sig bifall till någotdera av de alternativt uppställda förslagen. Det syntes emellertid föga sannolikt, att varaktig och effektiv hjälp skulle vinnas med att staten inskränkte sig till att medverka till de svävande skuldernas fonde-

ring. Vad åter anginge den ifrågasatta lotterivägen syntes denna icke fullt tilltalande. Med hänsyn till såväl hjälpbehovets natur som syftet med den sökta hjälpen syntes den principiellt riktigaste samt praktiskt lämpligaste och effektivaste anordningen vara, att för ändamålet hos riksdagen utverkades ett anslag å 100,000 kronor, att ställas till förfogande utan ränte- eller återbetalningsskyldighet, utom för det fall att anstalten av föreningen nedlades, avyttrades eller användes för annat ändamål, för så vitt icke detta blivit av Kungl. Maj:t godkänt. Till säkerhet för fullgörande av sådan eventuell betalningsplikt syntes föreningen böra ställa till förfogande in-tecknad skuldförbindelse. Föreningen hade emellertid planer å bane till vissa om-läggningar av driften, för vilkas genomförande behov av viss driftskredit torde kunna yppa sig. I den mån sådan kredit erfordrades, syntes rimligen böra tillses, att föreningen för ändamålet finge förfoga över belåningsbar in-teckningssäkerhet.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har tillstyrkt, att genom Kungl. Maj:ts åtgöranden åkerbrukskolonien Hall måtte erhålla det äskade beloppet.

Jämväl skyddshemsinspektören har i sitt yttrande förordnat, att ekonomiskt understöd i en eller annan form måtte utgå till åkerbrukskolonien.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Såsom i vissa av de avgivna yttrandena framhållits, är det uppenbart, att åkerbrukskolonien Hall fyller ett i hög grad allmännyttigt syfte och att den utgör ett nödvändigt led i den organisation av skyddshem, på vilken 1924 års barnavårdslag vilar i fråga om vårdnaden av vanartade barn. Därest anstalten på grund av ekonomiska svårigheter eller av annan anledning skulle komma att nedläggas av föreningen, måste det följaktligen bliva nödvändigt att på ett eller annat sätt, närmast genom statens försorg, skaffa en ersättning därför.

Med denna utgångspunkt synes det klart, att staten måste ingripa för att avhjälpa det ekonomiska nödläge, i vilket föreningen, främst till följd av den opåräknade nedgången i antalet elever, för närvarande ovedersägligen befinner sig med hänsyn till den iråkade svävande skulden av nära 90,000 kronor. Den kreditform, som här måst komma till användning, är icke blott i hög grad olämplig för en inrättning av ifrågavarande natur; den innebär därjämte ett betungande av rörelsen med onödigt höga ränteutgifter. En liknande uppfattning har också kommit till uttryck i de yttranden, som avgivits i ärendet.

Tillika har emellertid i dessa yttranden framhållits, att ett beviljande av den nu begärda hjälpen icke innebär någon garanti för att anstalten skall kunna ekonomiskt bestå utan ytterligare bistånd från det allmänna. Det är icke möjligt att i sakens nuvarande läge bedöma, huruvida något måste åtgöras i detta hänseende och i så fall i vilken form ytterligare hjälp bör lämnas. Redan nu må dock framhållas, att den utväg, som först i sista hand bör tillgripas, enligt min mening är anstaltens övertagande av staten.

Departements-
chefen.

Som skäl mot en sådan åtgärd åberopades i 1926 års proposition i fråga om lån till anstalten, bland annat, att ett dylikt övertagande skulle innefatta ett avsteg från den av statsmakterna godtagna grundsatsen, att de för tillämpning av barnavårdslagen erforderliga centrala anstalterna borde inrättas och drivas av därtill lämpliga organisationer med understöd från statens sida. Denna uppfattning delar jag till fullo.

Vad överhuvud angår åtgärder för eventuellt erforderlig hjälp till anstalten må vidare framhållas att, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, anstaltsledningen har sin uppmärksamhet riktad på behovet av omläggningar av rörelsen i skilda hänseenden. Sålunda har förslag framlagts om ett rationellt skiljande av skyddshemmets och lantegendomens förvaltning och ekonomi, en åtgärd, som enligt förslaget skulle kunna väntas medverka till ett ekonomiskt bättre resultat än för närvarande och medföra balans i räkenskaperna även med ett elevantal av endast 150. De sålunda framlagda förslagen hava ännu icke kunnat bliva föremål för närmare granskning, och det är följaktligen icke möjligt att nu bedöma, huruvida de gjorda beräkningarna äro hållbara; i vissa hänseenden torde tvekan kunna råda därom. En undersökning härav bör emellertid göras, och därest förslagen finnas lämpliga, synas verkningarna av deras genomförande under någon tid böra avvaktas, innan ståndpunkt fattas till frågan om ytterligare åtgärder från statens sida.

I detta sammanhang vill jag härjämte understryka vad som anförts i fattigvårds- och barnavårdsinspektörens yttrande därom att utredning pågår även rörande viss omläggning av driften vid själva skyddshemmet, bland annat i syfte att undersöka möjligheterna för en utvidgad yrkesutbildning för eleverna och en förbättrad gruppering av dem. En viss omgruppering torde komma att försöksvis genomföras redan under den närmaste tiden. Även dessa omständigheter tala för att med det definitiva ståndpunktstagandet till frågan om ytterligare statsåtgärder för understöd åt anstalten får tills vidare anstå; en dylik omläggning måste nämligen alltid kräva vissa engångskostnader. Jag saknar följaktligen anledning att nu ingå på närmare behandling av de i yttrandena framlagda förslagen rörande mera permanent statsunderstöd. Dock må nämnas, att starka skäl otvivelaktigt kunna anföras för socialstyrelsens förslag, att anstalten — icke blott som nu för vissa utan för alla — obelagda platser skulle erhålla en ersättning, motsvarande de av elevantalet väsentligen oberoende allmänna omkostnaderna, i den mån de belöpa på dessa platser. En sådan form av bidrag har, såsom påpekats, bland annat tillämpats i avtal med andra enskilda sammanslutningar rörande upprättande av skyddshem.

Då jag alltså vill förorda, att genom beslut redan nu hjälp med det begärda beloppet beredes anstalten till konvertering av dess svävande skuld och till erhållande av ett mindre kapital, avsett att användas för den planerade omläggningen av jordbruksdriften, återstår att bedöma, i vilken form en dylik hjälp bör lämnas. Avgörandet härav försvaras av att framställningen i ämnet inkommit så sent som den 11 februari 1929, något som dock delvis förklaras av att det först efter den starka nedgången av elevantalet på ny-

året synes hava blivit för föreningens styrelse klart, att den efter hand uppkomna bristen icke skulle kunna täckas utan statshjälp. Av nära liggande skäl anser jag emellertid bidrag av lotterimedel icke böra ifrågakomma i ett fall som detta. Närmast till hands hade då tydligen legat, att hjälpen lämnats antingen i form av ett anslag å riksstaten eller såsom ett lån att utgå av länemedel. Med hänsyn till den sena tidpunkten torde emellertid avgörande betänkligheter ur budgetsynpunkt möta mot båda dessa utvägar. Då det vidare av principiella skäl icke kan tillstyrkas, att staten här skulle ikläda sig garanti för ett lån hos pensionsförsäkringsfonden, är den lösning, som återstår, den som alternativt föreslagits av anstaltsstyrelsen och av statskontoret förordats, nämligen att staten, som för hittills beviljade lån har in-teckning med bästa förmånsrätt i ifrågavarande fastigheter, skulle medgiva sådan nedsättning av denna säkerhet, att föreningen finge en bottenin-teckning å 100,000 kronor disponibel för belåning å annat håll, närmast hos pensionsförsäkringsfonden. Härigenom skulle föreningen erhålla en lämplig kreditmöjlighet, något som den för närvarande saknar, och nya statsmedel skulle icke behöva anlitas.

Emellertid kan mot en lösning enligt detta förslag uppenbarligen i och för sig göras vissa invändningar. Dessa synas mig dock knappast behöva vara avgörande. Även efter den ifrågasatta nedflyttningen kommer statens sammanlagda in-teckningssäkerhet, som motsvarar ett belopp av 475,000 kronor, att ligga långt inom gränsen för anstaltens uppskattade värde, varvid emellertid bör bemärkas, att detta värde icke är ett affärsvärde utan värdet av anstalten såsom av staten eller annan driven för sitt nuvarande ändamål. Vidare må framhållas att, enligt vad som framgår av det föregående, föreningen förbundit sig att, därest staten så önskar, överlåta anstalten till statsverket för ett pris av 500,000 kronor. Å denna köpe-skilling skall avräknas lånet av år 1926 å 350,000 kronor men däremot icke det år 1925 beviljade lånet å 125,000 kronor. Detta motsvaras av den s. k. Hågakolonien, vilken enligt det sistnämnda år slutna avtalet får av staten övertagas mot avskrivning av sist omnämnda lån. Även efter den ifrågasatta nedflyttningen av säkerheten kommer följaktligen lånet å 350,000 kronor att ligga inom den köpesumma av 500,000 kronor, som år 1926 var föremål för övervägande. Därest staten vid ett eventuellt övertagande av anstalten skulle dels åtaga sig betalningsansvaret för det nu ifrågasatta lånet hos pensionsförsäkringsfonden å 100,000 kronor, dels mot köpe-skillingen kvitta lånesumman 350,000 kronor, skulle följaktligen nyssnämnda köpesumma ändock icke komma att överskridas.

På sålunda anförda skäl anser jag mig, med hänsyn till nödvändigheten av att hjälp snarast bringas anstalten, kunna förorda den sist behandlade lösningen av frågan. Denna utväg skulle alltså innebära en sådan ändring i de för redan lämnade statslån gällande villkoren, att säkerheten därför, som för närvarande består av in-teckningar med bästa förmånsrätt vad angår penningin-teckningar, förändras till in-teckningar med förmånsrätt näst efter 100,000 kronor. Till en sådan ändring av villkoren torde riksdagens med-givande böra inhämtas.»

Utskottets
yttrande.

Av den i den föreliggande frågan gjorda utredningen framgår uppenbarligen, att Oscar-Josephina-föreningen och det av föreningen drivna skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall nu åter befinna sig i sådant ekonomiskt trångmål, att verksamheten vid skyddshemmet allvarligt äventyras, därest icke hjälp i en eller annan form snarast lämnas.

Såsom känt är och i statsrådsprotokollet framhållits, utgör åkerbrukskolonien Hall, såsom skyddshemsverksamheten nu är ordnad, ett nödvändigt led i den organisation av skyddshem, på vilken 1924 års barnavårdsdag vilar beträffande vårdnaden av vanartade barn. I fråga om denna anstalts nödvändighet uttalade ock 1926 års riksdag, att på grund av det obestridliga värde, åkerbrukskolonien måste anses äga för skyddsuppfostningsverksamheten, ett nedläggande, helt eller delvis, av densamma givetvis skulle innebära ett svårt avbräck för barnavårdssaken i riket och riksdagen framhöll det erkännansvärda uti föreningens strävan att utbygga och modernisera ifrågavarande anstalt efter tidens krav, oaktat föreningen härvid måst till-sätta de under årens lopp erhållna kapitaltillgångarna. Skulle föreningen nu på grund av sina ånyo iråkade ekonomiska svårigheter eller av annan anledning nödgas nedlägga anstalten, uppstår givetvis den situationen, att staten måste på ett eller annat sätt skaffa ersättning för densamma. Vid sådant förhållande finner utskottet sig böra förordna, att staten åter träder hjälpande emellan.

Enligt vad statsrådsprotokollet utvisar, har anstaltsstyrelsen i fråga om sättet för erhållande av de behövlige medlen för anstaltens fortsatta bedrivande framlagt tre alternativa förslag. Det första av dessa förslag innebär, att anstalten skulle tillerkännas en andel i någon lotteridragning till behöfligt belopp av 100,000 kronor, varigenom anstalten sålunda skulle bliva befriad från återbetalningsskyldighet för beloppet. Det andra förslaget är av den innebörd, att staten skulle medgiva ett utbyte av in-teckningar i egendomen Hall med underlydande fastigheter på det sätt, att med bästa rätt eller förmånsrätt inom exempelvis hälften eller två tredjedelar av lantegendomens taxeringsvärde liggande in-teckningar å tillhoppa 100,000 kronor finge till anstalten återställas mot att till statsverket överlämnades in-teckningsförbindelser med rätt efter övriga, som av staten innehades. Såsom en tredje utväg har från föreningens sida ifrågasatts, att Kungl. Maj:t skulle utverka medgivande för riksgäldskontoret att ikläda statsverket garanti för ett lån till föreningen å det behöflige beloppet, 100,000 kronor med ränta.

Av de sålunda ifrågasatta alternativen har departementschefen på anförda skäl i likhet med statskontoret förordat, att staten, som till säkerhet för hittills beviljade lån har in-teckningar med bästa förmånsrätt i ifrågavarande egendom, skulle medgiva sådan nedsättning av denna säkerhet, att föreningen finge en bottenin-teckning å 100,000 kronor disponibel för belåning å annat håll, närmast hos pensionsförsäkringsfonden.

Ehuru utskottet ej kunnat undgå att hysa betänklighet emot den betydande statshjälp, som nu ifrågasättes, utan att samtidigt prövning verkställas om anstaltens framtida drift och ställning, har utskottet, såsom ovan

nämnts, med hänsyn till det föreliggande trängande behovet av statshjälp ej velat motsätta sig, att dylik hjälp även nu beredes anstalten. Vad beträffar formen för densamma, kan utskottet emellertid icke förorda Kungl. Maj:ts framställning härutinnan, utan utskottet anser sig böra ansluta sig till riksgäldsfullmäktiges förslag, att statshjälpen beredes i form av ett anslag till föreningen å 100,000 kronor att utgå av andra statsinkomster än låne-medel. Anslaget torde dock böra anvisas såsom lån mot in-teckning i enlighet med principer, som förut tillämpats.

Såsom av statsrådsprotokollet framgår, beror det ekonomiska nödläge, vari föreningen kommit, huvudsakligen på den opåräknade nedgången i antalet elever vid anstalten. I anledning härav anser utskottet, att i samband med de i statsrådsprotokollet omförmälda undersökningarna i fråga om omläggning av anstaltens skötsel i skilda hänseenden, vilkas igångsättande syntes utskottet påkallat, det bör tagas under överbägande, huru anstalten i händelse av forsatt ringa beläggning bör på lämpligaste sätt utnyttjas. Utskottet vill slutligen erinra om sitt vid 1926 års riksdag gjorda uttalande i denna fråga.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet alltså hemställa,

att riksdagen må

a) medgiva att till föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina må, under de villkor utskottet ovan förordat, beviljas ett lån å 100,000 kronor; samt

b) bland utgifter för kapitalökning, rubriken fonden för låneunderstöd, till lån åt nämnda förening anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Stockholm den 7 maj 1929.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. C. Lindblad*, *J. L. Widell*, *Olof Olsson*, *O. Bergqvist*, *J. Nilsson* i Malmö, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *C. A. Carlsson* i Gävle, *P. A. Dahl*, *N. J. M. Svensson* i Kompersmåla, *D. A. Petré*n och *K. A. W. Björck*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund* i Brattfors, *P. Nilsson* i Bonarp, *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *P. M. Olsson* i Blädinge, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *B. F:son Holmgren*, *E. J. Wigforss* och *J. Olofsson* i Digernäs.